

มาตรการเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา*

REMEDIAL MEASURES FOR VICTIMS OF CRIMINAL OFFENSES

ชุติกานุจน์ สายอุตสาห์

Chutikarn saiutsa

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

*Corresponding author Email: chutikarn@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบแนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม 2) มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศและของประเทศไทย ในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และข้อเสนอแนะในการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร ตำราทางกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า 1) การนำแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ แนวคิดของกระบวนการยุติธรรม เป็นบ่อเกิดการดำเนินคดีอาญา และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 2) มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย ในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเพื่อแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จึงเป็นมาตรการที่นำมาใช้ในการเยียวยาความผิดพลาด นอกจากนี้ได้เกิดแนวคิดในการชดเชยค่าทดแทนอันเป็นการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นการเยียวยาด้วยตัวเงินเพียงอย่างเดียว เปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศญี่ปุ่นเป็นการเยียวยาด้วยเงิน และอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตัวเงิน โดยบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยจ่ายเงินทดแทนให้แก่ครอบครัวของเหยื่อกรณีเสียชีวิต หรือจ่ายค่าเสียหายให้แก่เหยื่อที่ได้รับบาดเจ็บ และถ้าการกระทำของเหยื่อไม่เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน และศักดิ์ศรีของผู้ต้องหา ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อสามารถแสดงบทบาทที่เหมาะสมได้ทุกอย่างในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมได้ และ 3)

* Received June 17, 2022; Revised August 27, 2022; Accepted February 14, 2023

ข้อเสนอแนะการวิจัย ควรนำกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมาเป็นแบบอย่างในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

คำสำคัญ การเยียวยา, ผู้เสียหาย, การกระทำความผิดทางอาญา

Abstract

This article of this study were: 1) Know the concept of legal measures to heal victims who are victims of crime. 2) Legal measures of foreign countries and Thailand. in reparing victims who are victims of crime. And research recommendations It is a qualitative research method from the study of documents, legal texts. The results of the research were as follows: 1) Implementation of human rights concepts in Thailand which is relatively new concept of justice It is a source of criminal prosecution. and the Reconsideration of Criminal Cases Act, 1983. 2) 2) Thailand's legal measures in reparing victims of crime to correct the mistakes of the justice process in Thailand. revival of criminal cases for reconsideration It is a measure used to remedy the mistake. In addition, the concept of compensation was created as a remedy for the injured. or victim of crime According to the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560. And the Compensation for Victims and Compensation and Expenses to Defendants in Criminal Cases B.E. 2544 Amendment (No. 2) B.E. Compared to Japanese law, it is monetary and other non-monetary remedies, by enacting a law on the payment of compensation to victims of crime, by paying compensation to the family of the victim in the event of death or pay damages to injured victims and if the victim's actions do not violate their fundamental rights and the dignity of the accused Victims can play every appropriate role at every stage of the justice process. And 3) research Suggestions The law of Japan should be used as a model for remedial victims who are victims of crime.

Keywords: Remedies, Victims, Criminal acts

บทนำ

อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ของสังคมที่เกิดขึ้นแทบทุกแห่ง ไม่มีสังคมใดไม่เผชิญกับปัญหาอาชญากรรม รูปแบบและลักษณะอาชญากรรมอาจเปลี่ยนแปลงหรือแตกต่างกันไปแต่ละแห่ง ปัญหาอาชญากรรมก่อความเสียหายและสะท้อนขวัญความรู้สึกปลอดภัยของ

สมาชิกในสังคม ส่วนมากคดีอาญาเป็นคดีที่เกี่ยวกับการกระทำผิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่งต่อชีวิต และทรัพย์สินของบุคคลอื่นตามกฎหมาย ผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมต้องสูญเสียชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียงและทรัพย์สิน สิ่งเหล่านี้กว่าจะประกอบขึ้นมาได้ย่อมยากเข็ญยิ่งในภาวะเศรษฐกิจสังคมในปัจจุบัน ถ้าเหยื่อหรือผู้เสียหายเป็นหัวหน้าครอบครัวต้องมาเสียชีวิต บาดเจ็บ หรือพิการ ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ดังเดิมในระยะเวลาหนึ่งหรือตลอดไป ย่อมกระทบความเป็นอยู่ของบุตรหลานและอนาคตของผู้นั้น ความเสียหายบางอย่างเป็นตราประทับตลอดชีวิต เช่น ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน การที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้นเป็นประสบการณ์ที่น่ากลัวอย่างยิ่ง ผู้เสียหายจึงเป็นบุคคลที่ควรได้รับการฟื้นฟูและเยียวยาจากสังคม รวมทั้งรัฐต้องเข้ามาทดแทนความเสียหายให้ (ภาคิน ดำภูผา และธนพันธ์ โล่ประกอบทรัพย์, 2562)

ในสมัยโบราณการชดใช้ค่าเสียหายมักจะบังคับให้ผู้กระทำผิดชดใช้ให้แก่รัฐ โดยถือว่าผู้กระทำผิดได้ก่ออาชญากรรม อันเป็นการทำลายความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคม ต่อมาในต่างประเทศบางประเทศได้มีการเรียกร้องให้รัฐใช้ระบบการชดใช้ค่าเสียหายอย่างจริงจัง และเหมาะสมเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย เพราะกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้นบกพร่อง มีช่องโหว่ และไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย นักกฎหมายและผู้นำในสังคมทั้งหลายสมัยนั้นจึงรณรงค์ให้มีการแก้ไขกฎหมายการชดใช้ค่าเสียหายให้สมเหตุสมผลยิ่งขึ้น ปัจจุบันการทดแทนค่าเสียหายในอาชญากรรมได้แพร่หลายมากขึ้น และมติของมหาชนส่วนใหญ่ก็เห็นว่าผู้เสียหายในคดีอาชญากรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ต้องทรมานเพราะถูกทำร้ายร่างกาย อันประกอบด้วยเหตุการณ์จั้น เป็นผู้สมควรที่จะได้รับความสงเคราะห์ การตื่นตัวในเรื่องนี้ทำให้ผู้มีหน้าที่ในขบวนการยุติธรรมเริ่มเห็นความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายโดยรัฐยิ่งขึ้น (วีระจุฑ ชัยชนะมงคล, 2531)

ปัญหาจากผลกระทบต่อหลักนิติรัฐ และหลักเกณฑ์ของกระบวนการยุติธรรมที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ต้องโทษทางคดีอาญา ซึ่งเป็นผลมาจากคำพิพากษา ความผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา อันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานกันอย่างไม่เป็นระบบ กล่าวคือ เมื่อมีการร้องทุกข์เกิดขึ้น พนักงานสอบสวนก็จะเร่งไปจับตัวผู้ถูกกล่าวหาทันที และตั้งข้อกล่าวหาบุคคลดังกล่าวเหมือนว่าบุคคลคนนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยที่มิได้มีการแสวงหาหรือค้นหาพยานหลักฐานมาก่อน และด้วยพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาในขั้นนี้ไม่ว่าจะได้มาโดยชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายพยานหลักฐานดังกล่าว เป็นเหตุให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกสั่งฟ้องดำเนินคดี จนกระทั่งมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้บุคคลดังกล่าวต้องรับโทษทางอาญา อันถือได้ว่าเป็นความผิดพลาดของตัวกลไกของรัฐอีกทั้งการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีผิดพลาดดังกล่าว นอกจากจะส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่ถูกดำเนินคดีแล้ว ก็ยังส่งผลกระทบต่อทายาทของบุคคลดังกล่าวด้วย (สมบัติ ชัยวนิชย์, 2563)

จึงเป็นเรื่องสำคัญและน่าสนใจศึกษาให้ได้ทราบข้อเท็จจริงว่าในประเทศไทยนั้นได้เห็นความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายโดยรัฐมากน้อยเพียงใด มาตรการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมดำเนินไปเช่นไร ผลการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ด้านสร้างความยุติธรรมอย่างแท้จริงต่อคนในสังคมไทยยิ่งขึ้นอย่างมีเหตุมีผลและเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและ แนวคิด เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศและของประเทศไทย ในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม
3. เพื่อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Analysis) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา ตำบทยกฎหมาย บทความ คำพิพากษาของศาล รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รวมถึงเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญา โดยศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป และข้อเสนอแนะ โดยมีขอบเขตของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิพากษาใหม่ พ.ศ. 2526 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 และกฎหมายของประเศญี่ปุ่น

ผลการวิจัย

1. แนวคิด เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ได้นำแนวคิดการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ที่เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศไทย ที่ยังขาดองค์ความรู้พื้นฐานด้านนี้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีข้อขัดข้องผ่านการสร้างหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน ขาดความสนใจอย่างจริงจังจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งสื่อมวลชนที่จะบูรณาการเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้าไว้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแนวคิดว่าด้วยเรื่องรูปแบบของกระบวนการยุติธรรม เป็นบ่อเกิดแห่งรูปแบบของการดำเนินคดีอาญา ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรง และเป็นที่มาของสิทธิผู้ต้องหา ซึ่งรูปแบบของ

กระบวนการยุติธรรม หรือแนวคิดรูปแบบของกระบวนการทางอาญา และ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526

2. มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย ในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ที่นำมาใช้แก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย คือนิติวิธีหรือสถานภาพทางกฎหมายหรือทางสังคมที่ผู้ต้องโทษต้องสูญเสียไป เนื่องจากผลของคำพิพากษาให้ลงโทษ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงเป็นมาตรการที่นำมาใช้ในการเยียวยาความผิดพลาด นอกจากนี้ได้เกิดแนวคิดในการชดเชยค่าทดแทนอันเป็นการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ และเพื่อให้การรับรองสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐเป็นไปตามรัฐธรรมนูญจึงได้ตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ซึ่งในการเยียวยาเป็นการเยียวยาเฉพาะตัวเงินเพียงอย่างเดียว เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการเยียวยาตัวเงิน และอื่นๆ ที่ไม่ใช่ตัวเงิน โดยบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Benefit Payment Law) โดยจ่ายเงินทดแทนให้แก่ครอบครัวของเหยื่อที่เสียชีวิตหรือจ่ายค่าเสียหายให้แก่เหยื่อที่ได้รับบาดเจ็บ และถ้าการกระทำของเหยื่อไม่เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน และศักดิ์ศรีของผู้ต้องหาแล้ว ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อสามารถแสดงบทบาทที่เหมาะสมได้ทุกอย่างในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมได้ (พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2), 2559)

3. ข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ควรนำบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรมของประเทศญี่ปุ่น มาใช้เป็นแนวทางในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

อภิปรายผล

1. แนวคิด เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

1.1 แนวคิดการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปัญหาของการส่งเสริมการดำเนินงานสิทธิมนุษยชนของไทย คือ สิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศไทย ซึ่งยังขาดองค์ความรู้พื้นฐานด้านนี้ที่จัดอย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีข้อขัดข้องผ่าน การสร้างหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน ขาดความสนใจอย่างจริงจังจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งสื่อมวลชนที่จะบูรณาการเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้าไว้ในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และที่สำคัญคือรัฐไม่มีนโยบายชัดเจนเกี่ยวกับการศึกษาด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับประเทศ

ไทย ประชาชนในประเทศมีการตื่นตัวกันมากขึ้น เนื่องจากในต่างประเทศมีการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ที่ตนเองพึงได้รับสิทธิอันชอบธรรมที่จะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดสิทธิความเป็นธรรมแก่ตนเองและผู้อื่นในประเทศไทย ได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ซึ่งมีผลตามกฎหมายเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 ได้ดำเนินการอนุวัติรตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ทั้งกระบวนการด้านนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ และได้จัดทำรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนตามพันธกรณีของกติกาฯ ไปยังสหประชาชาติ เพื่อพิจารณาต่อไปตามรูปแบบและเงื่อนไขที่กำหนดโดยสหประชาชาติ และเพื่อเป็นการศึกษาถึงการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ตามกติกาฉบับนี้ทั้ง 27 ข้อ ตามลำดับประชาชนคนไทยทุกคนต้องคำนึงว่า เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบและรับรู้ถึงประโยชน์อย่างสูงสุด ต่อการศึกษาสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน การส่งเสริมคุ้มครองประชาชนตามแนวคิดสิทธิมนุษยชนมิได้เพียงให้สิทธิแก่บุคคลทุกคนในความเสมอภาคกันตามกฎหมาย และการได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกันเท่านั้น แต่ยังห้ามการเลือกปฏิบัติภายใต้กฎหมายและให้หลักประกันตนแก่บุคคลทุกคนที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียม และอย่างได้ผลจริงจังก่อการเลือกปฏิบัติ โดยอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่ง อาทิ เชื้อชาติ สัญชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่นใด หรือที่มาในทางสังคม ทรัพย์สินบัตติแหล่งกำเนิดหรือสถานะอื่น ๆ คนไทยทุกคนล้วนแต่มีสิทธิและได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน และมีสิทธิได้รับการปฏิบัติจากกลไกของรัฐ ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ศาล เป็นต้น โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าประชาชนแต่ละคนจะดำรงตนอยู่ในสถานภาพใดหรือตกอยู่ในฐานะใด ทุกคนจะต้องได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันเสมอในทุกกรณี

1.2 แนวคิดว่าด้วยเรื่องรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมนี้เป็นบ่อเกิดแห่งรูปแบบของการดำเนินคดีอาญา ซึ่งส่งผลโดยตรงกระทบและเป็นที่มาของสิทธิผู้ต้องหา ซึ่งรูปแบบของกระบวนการยุติธรรม หรือแนวคิดรูปแบบของกระบวนการทางอาญา มีแนวคิดจากรูปแบบทฤษฎีอาญาที่แตกต่างกันอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) The Crime Control Model รูปแบบทฤษฎีอาญารูปแบบนี้ อาจเรียกว่าคือ กระบวนการยุติธรรมทางอาญารูปแบบที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นหลัก คือ การควบคุมอาชญากรรม การปราบปรามอาชญากรรม (Repression of Criminal Conduct) การที่จะรักษาไว้ให้ได้ซึ่งความสงบสุขของสังคม ต้องมีการควบคุมอาชญากรรมอย่างแน่นหนา กระบวนการยุติธรรมต้องดำเนินการไปอย่างรวดเร็ว เฉียบพลันภารกิจที่จำเป็นในการจัดการกับความผิดคือภารกิจของตำรวจ (ทวิวัฒน์ ธาราจันทร์, 2540) รูปแบบที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรมต้องเน้นหนักทางด้านประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเป็นรูปแบบที่มุ่งจะควบคุมระงับ และปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลักใหญ่ โดยเมื่อมี

อาชญากรรมเกิดขึ้น สังคมมองว่าความสงบเรียบร้อยของสังคมสูญสิ้นไป ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจับกุมอาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมาย จะทำให้พลเมืองเกิดความไม่เคารพต่อกฎหมาย สิทธิของสุจริตชนล้ำและถูกล่วงละเมิด ทำให้ไม่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของกระบวนการทางอาญาของรัฐจะต้องให้หลักประกันต่อสังคม ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว เราจะต้องปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม เช่น การสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดีอาญา การพิสูจน์ความผิด และการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษแล้วอย่างได้ผล กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดสูง และการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดสูงโดยการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัด การดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความรวดเร็วและแน่นอน และไม่มีแบบพิธีที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดี การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีจะพยายามให้ยุติในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมควรที่จะอยู่ภายใต้อำนาจของพนักงานสอบสวนและการสอบสวนและอัยการเป็นส่วนใหญ่ โดยความมุ่งหมายของรูปแบบนี้คือขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมจะต้องรวบรัดสม่ำเสมอ ไม่หยุดชะงัก มีประสิทธิภาพและจะต้องยอมรับการค้นหาข้อเท็จจริงนั้น ดำรวจและอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้

1.3 แนวคิดการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย (เหยื่อ) โดยรัฐ เพิ่งจะเริ่มนำมาใช้เป็นระบบในขบวนการยุติธรรมในศตวรรษที่ 20 นี้เอง (ราว ค.ศ. 1963 – 1964) ในสมัยโบราณการชดเชยค่าเสียหายมักจะบังคับให้ผู้กระทำผิดชดเชยให้แก่รัฐ โดยถือว่าผู้กระทำผิดได้ก่ออาชญากรรม อันเป็นการทำลายความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคม สำหรับอาชญากรรมที่ผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงบาดเจ็บสาหัสจนพิการเท่านั้น จึงจะมีการชดเชยค่าเสียหายเป็นทรัพย์สินของมีค่าต่าง ๆ โดยผู้กระทำผิด ในกรณีที่ผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงเสียชีวิต อาชกรต้องชดเชยค่าเสียหายแก่ญาติสนิทและครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ สามีภรรยา และบุตรของผู้ตาย ซึ่งค่าเสียหายที่ชดเชยให้อาจให้เป็นเงิน ทรัพย์สิน ของมีค่าต่าง ๆ ได้แก่ บ้าน ที่ดิน ทรัพย์สินเงินทอง สัตว์เลี้ยง และกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ และต้องชดเชยให้จนกว่าญาติหรือทายาทโดยชอบของผู้ตายจะพอใจ โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐมาดำเนินการไกล่เกลี่ยรอมชอมกัน ให้ฝ่ายผู้เสียหายยอมรับค่าชดเชยตามจำนวนที่ผู้กระทำผิดจะสามารถให้ได้ หลังจากผู้กระทำผิดชดเชยค่าเสียหายแก่ฝ่ายผู้เสียหายเรียบร้อยแล้ว จึงได้รับการปล่อยตัวจากที่คุมขัง และจะมีการทำสัญญาต่อหน้าสักขีพยานของรัฐว่าจะเลิกരാต่อกัน ไม่ผูกพยาบาท แก่กันอีกต่อไป

2. มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย ในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

ที่นำมาใช้แก้ไขความผิดพลาดของขบวนการยุติธรรมในประเทศไทย คือนิติวิธีหรือสถานภาพทางกฎหมายหรือทางสังคมที่ผู้ต้องโทษต้องสูญเสียไป เนื่องจากผลของคำพิพากษา

ให้ลงโทษ การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่จึงเป็นมาตรการที่นำมาใช้ในการเยียวยาความผิดพลาด นอกจากนี้ได้เกิดแนวคิดในการชดเชยค่าทดแทนอันเป็นการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ และเพื่อให้การรับรองสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐเป็นไปตามรัฐธรรมนูญจึงได้ตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ซึ่งในการเยียวยาเป็นการเยียวยาเฉพาะตัวเงินเพียงอย่างเดียว เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการเยียวยาตัวเงิน และอื่นๆ ที่ไม่ใช่ตัวเงิน โดยบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Benefit Payment Law) โดยจ่ายเงินทดแทนให้แก่ครอบครัวของเหยื่อที่เสียชีวิต หรือจ่ายค่าเสียหายให้แก่เหยื่อที่ได้รับบาดเจ็บ และถ้าการกระทำของเหยื่อไม่เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน และศักดิ์ศรีของผู้ต้องหาแล้ว ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อสามารถแสดงบทบาทที่เหมาะสมได้ทุกอย่างในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

2.1 พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526

มาตรการที่นำมาใช้เพื่อแก้ไขความผิดพลาดในประเทศไทยซึ่งเป็นมาตรการที่ใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ได้แก่ การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการล้างมลทิน ต่างก็มีหลักการวิธีการที่แตกต่างกันออกไป มาตรการแก้ไขความผิดพลาดทั้งสามประการดังกล่าว ยังไม่สามารถนำมาใช้แก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมได้อย่างตรงเป้าหมาย และไม่อาจแก้ไขผลของคำพิพากษาที่เกิดขึ้นแก่จำเลยผู้บริสุทธิ์ได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ซึ่งเป็นมาตรการที่นำมาใช้ในการเยียวยาความผิดพลาดจึงได้เกิดขึ้นในประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 เพื่อเป็นช่องทางให้จำเลยผู้บริสุทธิ์ได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นวิธีการลบล้างคำพิพากษาที่เกิดจากเหตุของความผิดในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ให้คำพิพากษานั้นเองเป็นผู้พิจารณาแก้ไขความผิดพลาดด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาใหม่ นอกจากนี้ได้เกิดแนวคิดในการชดเชยค่าทดแทนอันเป็นการเยียวยาให้แก่จำเลยในความผิดพลาดจากการพิจารณาคดีอาญาไว้ด้วย ซึ่งคดีอาญาที่จะขอรื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่จะต้องเป็นคดีอาญาที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ผู้นั้นต้องรับโทษอาญาและจะต้องมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งปรากฏขึ้นตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526, 2526)

กระบวนการยุติธรรมเป็นรากฐานที่สำคัญประการหนึ่งในการปกครองประเทศ ซึ่งจะสัมพันธ์กับกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ระบบการดำเนินคดีที่รวดเร็ว มี

ประสิทธิภาพ เป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรม ประสิทธิภาพในการค้นหาความจริง ความล่าช้า และการละเมิดสิทธิของบุคคลเกินสมควรยังเป็นปัญหาสำหรับระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยแม้ว่าจะมีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือขององค์กรในการพัฒนาระบบกระบวนการที่มีความโปร่งใส และการตรวจสอบที่ดีควบคู่ไปกับการสร้างบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้มีคุณภาพและคุณธรรม นอกจากนี้ต้องให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมด้วย ไม่ว่าจะเป็นในฐานะของผู้ต้องหา จำเลย ผู้ต้องโทษ ผู้เสียหาย หรือพยาน เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของบุคคลให้สอดคล้องต่อหลักมนุษยธรรมและเป็นหลักประกันที่สำคัญว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะไม่ใช้อำนาจอันไม่ชอบธรรมที่จะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมเป็นที่เชื่อถือศรัทธามากขึ้น ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาในความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง จำเป็นที่จะต้องมีการสร้างหลักประกันเอาไว้อย่างชัดเจนเพื่อเป็นการเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2 พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นกับบุคคลใด ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นย่อมสามารถทำการฟ้องร้องป้องกันสิทธิของตนเองโดยเรียกค่าเสียหายทางแพ่งจากการกระทำความผิดนั้น ๆ ในฐานะที่เป็นผู้ถูกละเมิด วิธีการเรียกร้องทางแพ่งนี้อาจทำให้ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนเกินสมควร เนื่องจากการใช้สิทธิฟ้องร้องคดีในศาลแพ่งใช้เวลาในการดำเนินคดีนาน และยังมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี อีกทั้งการชดเชยความเสียหายจะมีผลต่อเมื่อผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินพอที่จะจ่ายเป็นค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วผู้กระทำความผิดหรือจำเลยส่วนมากกลับเป็นคนยากจน หรือเป็นกรณีที่ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดมารับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายได้ ด้วยเหตุผลอันเป็นข้อด้อยของระบบการเรียกค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวนี้ ทำให้รัฐต้องเข้ามาให้ความดูแลช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งอยู่บนพื้นฐานแนวความคิด 2 ประการ คือ 1) รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรม ดังนั้น รัฐจึงควรจะได้รับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย เพราะรัฐไม่สามารถให้ความคุ้มครองพลเมืองของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมนั้นได้ 2) เป็นการขยายการบริการทางด้านสวัสดิการสังคม ด้วยความคิดที่ว่ารัฐควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งได้รับความเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ด้วยเหตุผลข้างต้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้ความพิทักษ์คุ้มครองพลเมืองของตนให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และสิทธิต่าง ๆ ของเขาตามกฎหมายอันเป็นมูลฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม รัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะได้รับมอบอำนาจให้เป็นผู้ปกครองและควรมีส่วนรับผิดชอบด้วยในกรณีที่ไม่สามารถให้

ความคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของเขาได้ตามสมควร จากแนวคิดนี้จึงทำให้เห็นว่ารัฐควรจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งได้รับผลร้ายจากอาชญากรรมนั้นเสียเองในเมื่อผู้กระทำผิดไม่สามารถจะชดใช้ค่าเสียหายได้

อย่างไรก็ตาม หลักของการช่วยเหลือผู้เสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดอาญาโดยรัฐนั้น ไม่ได้หมายความว่ารัฐต้องเข้าไปช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในความผิดนั้น ๆ อย่างเต็มความรับผิดชอบเหมือนเช่นความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้เสียหายกลับสู่สถานะที่ใกล้เคียงกับที่เป็นอยู่แต่เดิม แต่รัฐจะเข้าไปช่วยในลักษณะของการสงเคราะห์ โดยรัฐจะจ่ายในรูปของเงินสงเคราะห์ และอาจมีการกำหนดถึงความผิดชอบของรัฐในการจ่ายเงินช่วยเหลือเฉพาะในความผิดบางประเภท และรัฐอาจอ้างเหตุที่จะยกเว้นความรับผิดชอบในจำนวนเงินดังกล่าวได้ หากผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดเช่นนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยได้มีการบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในส่วนที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25 วรรค 4 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อให้สิทธิที่มีการรับรองแล้วมีผลใช้บังคับในทางปฏิบัติ จึงมีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ในการที่รัฐจะเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายในคดีอาญา

บทบัญญัติในกฎหมายฉบับนี้เป็นไปตามแนวความคิดเรื่องการทดแทนค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐที่รัฐเข้ามามีบทบาทในการเยียวยาช่วยเหลือผู้เสียหายโดยตรง การที่ผู้เสียหายมีสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ จึงถือเป็นมาตรการเสริมอันหนึ่งที่รัฐจัดให้เพื่อคุ้มครองดูแลผู้เสียหายในคดีอาญา สำหรับการช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้เสียหายในการเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันเกิดแก่ชีวิตและร่างกาย นับว่าเป็นวิวัฒนาการของการเยียวยาความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรมของประเทศไทยที่ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง อย่างไรก็ดี แม้ว่าแนวทางการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 จะเป็นการที่รัฐเข้ามาช่วยเหลือผู้เสียหาย แต่การใช้สิทธิขอรับค่าตอบแทนนั้น ก็จำกัดประเภทของคดีและได้รับค่ารักษาพยาบาลหรือ

ค่าตอบแทนได้เพียงบางส่วน ผู้เสียหายยังคงต้องมีการะในการฟ้องคดีแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำผิดอยู่ตามเดิม ดังนั้น รัฐควรมีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของผู้เสียหาย โดยให้ผู้เสียหายสามารถได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหาย โดยวิธีพิจารณาที่รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด และเข้าถึงกระบวนการนั้นได้ง่าย ตามหลักประกันสิทธิของผู้เสียหายในปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช, 2560)

2.3 ประเทศญี่ปุ่น

การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐของประเทศญี่ปุ่น รัฐมิได้จัดตั้งกองทุนแต่ได้จัดสรรงบประมาณประจำปีจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญา เช่นเดียวกับปฏิญญาดังกล่าว นอกจากนี้ยังได้จัดตั้ง “คณะกรรมการ” เป็นกลไก ผู้มีอำนาจในการพิจารณาในการจ่ายเงินค่าชดเชยความเสียหาย คณะกรรมการประกอบด้วยคณะกรรมการความปลอดภัยส่วนภูมิภาคมีอำนาจพิจารณาจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย และมีคณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติมีอำนาจควบคุม ดูแล และให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการความปลอดภัยส่วนภูมิภาคในการพิจารณาคำขอ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมทั่วประเทศ ในกรณีผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการความปลอดภัย ภูมิภาคก็มีสิทธิยื่นคำร้องให้คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ ทบทวนคำวินิจฉัยใหม่ หากผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติอีกก็สามารถยื่นคำคัดค้านคำวินิจฉัยต่อศาลชั้นต้นได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อคณะกรรมการได้จ่ายเงินค่าชดเชยความเสียหายแก่ผู้มีสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายแล้ว รัฐสามารถสวมสิทธิไล่เบี้ยเอาจากผู้กระทำผิด ในจำนวนเงินเท่าที่รัฐได้จ่ายเงินค่าชดเชยความเสียหายไป (ชนัญญา ทวีกิจ, 2546) และมีการเยียวยาแบบไม่เป็นตัวเงินอีกอย่างเช่น การโฆษณา นักวิชาการในประเทศญี่ปุ่นได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการประกาศโฆษณาดังกล่าวว่า มีเพื่อวัตถุประสงค์ในการเยียวยาชื่อเสียงของผู้เสียหายให้กลับคืนมา โดยศาลจะไม่ลงข้อความกล่าวขอโทษแก่ผู้เสียหายถึงแม้ว่าผู้เสียหายจะเรียกร้องก็ตาม จะเห็นได้ว่าการเยียวยาโดยมิใช่ตัวเงิน ในประเทศญี่ปุ่นใช้วิธีการประกาศโฆษณาคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการกำหนดค่าทดแทนในคดีอาญาในหนังสือพิมพ์ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายกับสาธารณรัฐเกาหลีซึ่งมีการเยียวยาโดยมิใช่ตัวเงิน ในกรณีศาลพิพากษาให้จำเลยได้รับค่าทดแทน ศาลจะสั่งให้มีการประกาศคำพิพากษาดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาภายในสองสัปดาห์ นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาและในกรณีมีคำร้องจากผู้ร้องขอศาลอาจสั่งให้ประกาศคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งผู้ร้องเป็นผู้เลือกและต้องกระทำภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ร้องขอเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาที่มีการเยียวยาความ

เสียหายโดยการประกาศราชกิจจานุเบกษา การลงหนังสือพิมพ์รายวัน หรือการได้รับคำพิพากษาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เพื่อเป็นการเยียวยาด้านชื่อเสียงให้กลับคืน

ในประเทศญี่ปุ่นนั้นได้มีการเยียวยาผู้เสียหายในด้านชื่อเสียงโดยการประกาศโฆษณาคำวินิจฉัยของศาลเกี่ยวกับการกำหนดค่าทดแทนในหนังสือพิมพ์เพื่อวัตถุประสงค์ในการเยียวยาชื่อเสียงให้กลับคืนดี ซึ่งกระบวนการประกาศโฆษณานั้น เป็นการใช้อำนาจของศาลในการ สั่งให้ดำเนินการในประเทศไทยการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด จะมีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะโดยการพิจารณาค่าเสียหายอยู่ที่คณะกรรมการพิจารณา ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาอยู่แล้ว ซึ่งตามกฎหมายค่าทดแทนในคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติให้บุคคลที่ได้รับคำวินิจฉัยให้ได้รับค่าทดแทนในคดีอาญาสามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลประกาศโฆษณาคำวินิจฉัยอย่างย่อในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์ที่ผู้ยื่นคำร้องขอเป็นผู้เลือกไม่เกิน 3 ฉบับ ๆ ละไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง ได้ภายในกำหนด ระยะเวลา 2 เดือนนับแต่วันที่คำวินิจฉัยในเรื่องค่าทดแทนในคดีอาญาถึงที่สุด โดยรัฐเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายอย่างไรก็ดีรูปแบบในการเยียวยาตามกฎหมายค่าทดแทนในคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นนั้น เป็นเพียงการประกาศคำโฆษณาคำวินิจฉัยที่กำหนดให้มีการจ่ายค่าทดแทนในคดีอาญาเท่านั้น เนื้อหาของข้อความที่กฎหมายบัญญัติให้มีการโฆษณามีได้มีบทบังคับถึงขนาดให้รัฐมีหน้าที่ในการกล่าวขอโทษ หรือกล่าวแสดงความเสียใจต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาดแต่อย่างใด (รุ่งนภา ธรรมมา, 2555)

เมื่อ ค.ศ. 1980 (พ.ศ.2507) รัฐบาลของประเทศญี่ปุ่นได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Benefit Payment Law) โดยจ่ายเงินทดแทนให้แก่ครอบครัวของเหยื่อที่ถูกฆาตกรรม หรือจ่ายค่าเสียหายให้แก่เหยื่อที่ได้รับบาดเจ็บ นอกจากนี้ นักวิชาการจากประเทศญี่ปุ่นให้ความเห็นว่า ถ้าการกระทำของเหยื่อไม่เป็นการละเมิดสิทธิพื้นฐาน และศักดิ์ศรีของผู้ต้องหาแล้ว ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อสามารถแสดงบทบาทที่เหมาะสมได้ทุกอย่างในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ 1) มีสิทธิที่จะจ้างทนาย โดยเสียค่าใช้จ่ายเอง 2) มีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 3) มีสิทธิที่จะทราบเกี่ยวกับการสืบสวน และความก้าวหน้าของการสอบสวน 4) มีสิทธิที่จะทราบถึงการตัดสินใจของอัยการต่อจำเลย 5) มีสิทธิทราบวัน และสถานที่ที่พิจารณาคดี 6) มีสิทธิถามค้านคำให้การขอพยานฝ่ายตรงข้าม และ 7) มีสิทธิที่จะแสดงหลักฐานข้อมูลต่อพนักงานตำรวจ อัยการ และศาล แต่สิทธิเหล่านี้ต้องไม่ขัดขวางการพิจารณาคดีของศาล (นิเมธ พรหมพัต, 2563)

สรุป /ข้อเสนอแนะ

1) แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยนำแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ที่ใช้ในประเทศไทย แนวคิดของกระบวนการยุติธรรม เป็นบ่อเกิดการดำเนินคดีอาญา และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 2) มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย ในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเพื่อแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ จึงเป็นมาตรการที่นำมาใช้ในการเยียวยาความผิดพลาด นอกจากนี้ได้เกิดแนวคิดในการชดเชยค่าทดแทนอันเป็นการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นการเยียวยาด้วยตัวเงินเพียงอย่างเดียว และมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ ที่นำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการเยียวยาในด้านของตัวเงิน และอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตัวเงิน โดยบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรม โดยจ่ายเงินทดแทนให้แก่ครอบครัวของเหยื่อกรณีเสียชีวิต หรือจ่ายค่าเสียหายให้แก่เหยื่อที่ได้รับบาดเจ็บ และถ้าการกระทำของเหยื่อไม่เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน และศักดิ์ศรีของผู้ต้องหา ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อสามารถแสดงบทบาทที่เหมาะสมได้ทุกอย่างในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมได้

ข้อเสนอแนะ ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ควรนำบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการจ่ายเงินชดเชยแก่เหยื่ออาชญากรรม ของประเทศญี่ปุ่น มาใช้เป็นแนวทางในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม บทบัญญัติในเรื่องของการที่ผู้ตกเป็นเหยื่อสามารถแสดงบทบาทที่เหมาะสมได้ทุกอย่างในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ 1) มีสิทธิที่จะจ้างทนาย โดยเสียค่าใช้จ่ายเอง 2) มีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง 3) มีสิทธิที่จะทราบเกี่ยวกับการสืบสวน และความก้าวหน้าของการสอบสวน 4) มีสิทธิที่จะทราบถึงการตัดสินใจของอัยการต่อจำเลย 5) มีสิทธิทราบวัน และสถานที่ที่พิจารณาคดี 6) มีสิทธิถามค้านคำให้การขอพยานฝ่ายตรงข้าม และ 7) มีสิทธิที่จะแสดงหลักฐานข้อมูลต่อพนักงานตำรวจ อัยการ และศาล แต่สิทธิเหล่านี้ต้องไม่ขัดขวางการพิจารณาคดีของศาล (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 2546) เป็นต้น จึงพอจะกล่าวได้ว่า การที่ผู้เสียหายหรือผู้ตกเป็นเหยื่อด้านอาชญากรรม ในประเทศไทยและต่างประเทศนั้น ไม่มีกฎหมายของประเทศใด ที่จะจ่ายชดเชย หรือเยียวยา ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้ในทุก ทุกกรณี และทุกความผิด ซึ่งเป็นการยากที่จะทำให้ผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรมเกิดความพึงพอใจ และเกิดความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ในการจ่ายชดเชยหรือเยียวยาค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ก็จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการจ่าย

ของรัฐนั้น ๆ และของประเทศนั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตามการให้ความสำคัญแก่ผู้เสียหายหรือผู้ที่เป็นเหยื่อด้านอาชญากรรม ก็ถือได้ว่าเป็นการเยียวยาในขั้นตอนแรก จึงควรให้ความสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- ชนัญญา ทวีกิจ. (2546). การชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในคดีอาญาโดยรัฐ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต . มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ทวีวัฒน์ ธาราจันทร์. (2540). การชดใช้ค่าทดแทนโดยรัฐเนื่องจากการคุมขังอันเกิดจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม. ใน รายงานผลงานวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิเมธ พรหมพยัต. (2563). มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(11), 217-234.
- พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526. (2526). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 100 ตอนที่ 55 ฉบับพิเศษ หน้า 1 (7 เมษายน 2526).
- พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2). (2559). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 74 ก หน้า 1 (22 สิงหาคม 2559).
- ภาคิน คำภูผา และธนพันธ์ ไล่ประกอบทรัพย์. (2562). ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมไปสู่การปฏิบัติ. วารสารกระบวนการยุติธรรม, 12(2), 43-56.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560).
- รุ่งนภา ธรรมมา. (2555). การเยียวยาความเสียหายแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ถูกลงโทษทางวินัยโดยคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย. ใน วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วีระวุธ ชัยชนะมงคล. (2531). ระบบควบคุมกระบวนการสอบสวนคดีอาญา: ทัศนะของพนักงานสอบสวนศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับการตำรวจนครบาลพระนครเหนือ กองบัญชาการตำรวจนครบาล. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ ชัยวนิชย์. (2563). ปัญหาในการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(9), 278-295.